२०८२ आश्विन १

श्री,

सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यू

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

सिंहदरबार, काठमाडौं, नेपाल

विषय: संविधान सुधार र युवाको माग सम्बन्धी तात्कालिक अपिल

माननीय प्रधानमन्त्रीज्यू,

संयुक्त राज्य अमेरिकामा आधारित भए पनि नेपालको जरासँग गहिरो सम्बन्ध राख्ने हाम्रो गैरनाफामूलक संस्था ‘Hamichhau – We Exist’ को तर्फबाट म तपाईँलाई यो ऐतिहासिक क्षणमा पत्र लेख्दैछु। हाम्रो संस्था नेपालिहरूलाई सहयोग गर्ने र न्याय तथा पारदर्शिताको पक्षमा वकालत गर्ने उद्देश्यले स्थापित भएको हो। यस प्रस्तावमार्फत हामी नेपालको युवाले देखाएको साहसलाई कानूनी, पारदर्शी र समयसीमा सहितको सुधार योजनामा परिणत गर्न चाहन्छौँ।

नेपालका युवा, विशेषगरी Gen Z पुस्ता, आक्रोश होइन आशाको कारण सडकमा उत्रिएका छन्। उनीहरूले न्याय, पारदर्शिता, र भ्रष्टाचारमुक्त भविष्य मागिरहेका छन्। हालसालैका प्रदर्शनमा विद्यार्थी र बालबालिकाले दिएका बलिदान खेर जानु हुँदैन।

तपाईँको नेतृत्वमा अहिले इतिहासको भार छ। धारा ७६ र २७४ का कमजोरीलाई सम्बोधन गर्दै, र १०० दिने सुधार योजना अघि बढाउँदै, तपाईँले जनविश्वास पुनःस्थापना गर्ने र नेपालको लोकतन्त्रलाई भ्रष्टाचार र अस्थिरतामाथि उभ्याउने अवसर पाउनु भएको छ।

संसार हेरिरहेको छ। पारदर्शिता, जवाफदेहिता, र अन्तर्राष्ट्रिय समर्थनसहित नेपालले छिटो र शान्तिपूर्ण सुधार ल्याउन सक्छ। यो क्षण केवल अशान्ति रोक्ने होइन, भविष्यका पुस्तालाई गर्व गर्न सक्ने राष्ट्र दिने अवसर हो।

तसर्थ, हामी तपाईँलाई संलग्न प्रतिवेदनलाई मार्गदर्शक बनाएर तत्काल कदम चाल्न आग्रह गर्दछौँ। यसरी गर्दा तपाईँले युवाको माग मात्र सम्बोधन गर्नुहुने छैन, बरु आफ्नो नेतृत्वलाई सम्झिने गरी इमानदार इतिहासमा दरिलो स्थान कायम गर्नुहुनेछ।

विनम्रतापूर्वक,

एरिना बिष्ट

संस्थापक, Hamichhau – We Exist

इमेल: HamiChhau2024@gmail.com

वेबसाइट: www.hamichhau.org

(हस्ताक्षर)

प्रस्तावना: किन यो प्रस्ताव फरक छ

नेपालको वर्तमान संविधान प्रगतिशील भावनामा बने पनि पटक पटक दुरुपयोग हुने बनेको छ। सरकार गठनसम्बन्धी धारा ७६ र संशोधनसम्बन्धी धारा २७४ ले बार्गेनिङ, विघटनको धम्की, र अभिजात वर्गको नियन्त्रणलाई दोहोर्याइरहेको छ। अघिल्ला प्रयासहरू वर्षौँ लम्बिए किनभने त्यहाँ समयसीमा, पारदर्शिता, र स्वतन्त्र प्रमाणीकरणको अभाव थियो।

यो प्रस्ताव फरक छ। यसमा चार आधारस्तम्भ छन्। पहिलो, स्पष्ट कानूनी समाधान। दोस्रो, १०० दिनभित्र टुङ्ग्याउने प्रक्रिया। तेस्रो, वास्तविक समयमा पारदर्शिता। चौथो, अन्तर्राष्ट्रिय निगरानी। यसले आन्दोलनलाई संरचनामा रूपान्तरण गर्छ, जसले फेरि उस्तै संकट नदोहोर्याउने ग्यारेन्टी गर्छ।

कतिपयले सोध्न सक्छन्: तपाईँलाई यसो लेख्ने अधिकार कसले दियो? मेरो जवाफ सरल छ। जस बालबालिकाले राम्रो नेपालको लागि गोली खाए, उनीहरूलाई कसैले अधिकार दिएको थिएन। जस युवाहरूले शान्तिपूर्ण आन्दोलनमा सडक भरे, उनीहरूलाई कसैले अधिकार दिएको थिएन। उनीहरूले दाबी गरे किनभने राष्ट्रलाई आवश्यक थियो। म पनि नेपालमै जन्मिएकी महिला हुँ, जुनसुकै ठाउँमा गए पनि मेरो मातृभूमिको माया बोकेकी छु। त्यसैले यो अधिकार व्यक्तिगत होइन, जनताको पक्षमा दाबी गर्दछु। जब नेताहरू असफल हुन्छन्, त्यतिबेला बोल्नु, लेख्नु, र कदम चाल्नु हाम्रो कर्तव्य बन्छ।

HamiChhau - We Exist

संभावित आपत्ति र हाम्रो जवाफ

१. यो अति कट्टर छ। तर कट्टर विकल्प त भत्किएको प्रणालीलाई कायम राख्नु हो। नेपालले पहिले नै २००८ र २०१३ मा नयाँ संविधान प्रक्रिया सुरु गरिसकेको छ। स्वच्छ जनादेशमार्फत स्थायित्व सम्भव हुन्छ।

२. १०० दिनमै सम्भव छ। अघिल्ला पटक वर्षौँ लाग्यो किनभने अनन्त सौदाबाजी चलिरह्यो। कडा समयसीमा र प्रत्यक्ष प्रसारणमार्फत ड्राफ्ट छिटो सम्भव हुन्छ। उदाहरण: आइसल्यान्डले चार महिनाभित्र सार्वजनिक ड्राफ्ट बनायो। ट्युनिसियाले महिनाभित्र नयाँ संविधान ल्यायो। चिलीले जनमत संग्रहमार्फत मार्गनिर्देशन दियो।

३. विदेशी हस्तक्षेप बढ्छ। पारदर्शिता खतरा होइन, ढाल हो। संयुक्त राष्ट्रसंघ र युरोपेली संघलाई निमन्त्रणा गरेर, अंग्रेजीसहित सबै प्रगति सार्वजनिक गर्दा छिमेकीको दबाब स्वतः कमजोर हुन्छ।

४. पहिले नै संविधान छ, यसलाई समय दिनुपर्छ। तर आधारमै कमजोरी परिपक्व हुँदैन, अझै भत्किन्छ। धारा ७६ को अस्पष्टता र धारा २७४ को अवरोधले अस्थिरता पुनः–पुनः ल्याउँछ। यसलाई अहिले नै सुधार्दा भविष्यमा ठूलो संकट टर्छ।

५. जनतालाई प्राविधिक कुरा बुझिन्न। Gen Z पुस्ताले परिणाम आफैं भोगिरहेकोले सबभन्दा राम्रोसँग बुझ्छ। प्रविधि, सार्वजनिक ड्राफ्ट, र सरल व्याख्या मार्फत प्रक्रिया सबैलाई बुझ्ने र जाँच्ने बनाउन सकिन्छ।

६. यसले पार्टीलाई कमजोर बनाउँछ। होइन, यसले लोकतन्त्रलाई बलियो बनाउँछ। पार्टीहरू रहन्छन्, तर गोप्य सम्झौता होइन, पारदर्शी नियम र प्रमाणित मत परिणामका आधारमा प्रणाली चल्छ।

You're not Alone
EST 2024
HamiChhau - We Exist

परिशिष्ट: समस्या, कानूनी समाधान र १०० दिने योजना

समस्या A. धारा ७६ (सरकार गठन)

समस्या: अत्यधिक विवेकाधिकार, गोप्य सम्झौता र अस्पष्टताले असंवैधानिक विघटन र कृत्रिम अवरोध निम्त्याउँछ।

समाधान:

१. बहुमत दाबी भए ७२ घण्टाभित्र फ्लोर टेस्ट अनिवार्य।

२. सांसदहरूको समर्थन हस्ताक्षर सार्वजनिक, अदालतमा चुनौती दिन मिल्ने।

३. प्रधानमन्त्री चयनको मतदानमा पार्टी ह्विप लागू नहुने।

४. विघटन केवल तीन सर्त पूरा हुँदा मात्र: वैध दाबी नभएको, स्वतन्त्र निकायले सम्भावित गठबन्धन असम्भव भनेको, र तोकिएको समय गुज्रिएको।

५. विवाद भएमा संवैधानिक इजलासले सात दिनभित्र निर्णय गर्ने।

समस्या B. धारा २७४ (संशोधन)

समस्या: दुई तिहाइको अवरोधले सुधारलाई भ्रष्ट बहुमतको हातमा थुनिदिन्छ।

समाधान:

१. संशोधन दुई बाटोबाट: संसद्को दुई तिहाइ वा राष्ट्रिय जनमत संग्रह।

२. अधिकार घटाउने संशोधन अमान्य, जवाफदेहिता र पारदर्शिता बढाउने संशोधन मान्य।

१०० दिने योजना:

१–३० दिन: ड्राफ्ट तयारी, अनलाइन प्रकाशन, प्रत्यक्ष प्रसारण, नागरिक टिप्पणी।

३१–६० दिन: विज्ञ र नागरिक सभाले संशोधन, अन्तिमकरण।

६१–१०० दिन: संसद् वा जनमत संग्रहमार्फत स्वीकृति, अन्तर्राष्ट्रिय अवलोकन।

HamiChhau - We Exist

अन्तर्राष्ट्रिय समर्थन र निगरानी

सुधार प्रक्रियामा दलहरू वा छिमेकी राष्ट्रहरूको दबाब आउन सक्छ। यसको उपाय भनेको पारदर्शिता र अन्तर्राष्ट्रिय संलग्नता हो।

मुख्य कार्यहरू:

१. संयुक्त राष्ट्रसंघ र युरोपेली संघलाई अवलोकनका लागि निमन्त्रणा।

२. सबै ड्राफ्ट र प्रगति नेपाली र अंग्रेजी दुवैमा सार्वजनिक।

३. प्रवासी समुदायलाई सचेतना फैलाउन सक्रिय बनाउने।

४. अन्तर्राष्ट्रिय मिडियामा सन्देश पठाउने कि सुधार भ्रष्टाचारविरुद्ध हो, सार्वभौमिकता विरुद्ध होइन।

जब संसार हेरिरहेको हुन्छ, आन्तरिक अवरोध र बाह्य दबाब स्वतः कमजोर हुन्छ।

निष्कर्ष

नेपाली जनता पटक–पटक अस्थिरता, धोका र भ्रष्टाचार भोगिरहेका छन्। यो प्रस्तावले स्पष्ट कानूनी समाधान, १०० दिने रोडम्याप, र अन्तर्राष्ट्रिय समर्थनमार्फत नयाँ बाटो देखाउँछ। यो साहसी हो, तर असम्भव होइन। नेपालले पहिले नै यस्ता कदम उठाइसकेको छ। अन्य देशहरूले पनि उदाहरण देखाइसकेका छन्।

अब नेतृत्वको हातमा छ। इतिहासमा तपाईंको सरकार अवरोध गर्ने सरकारको रूपमा सम्झिने, वा सुधार गर्ने सरकारको रूपमा सम्झिने? हामी तपाईंलाई तत्काल निर्णय लिन र नेपाललाई सुन्ने, सिक्ने, र टिक्ने लोकतन्त्रको रूपमा स्थापित गर्न आग्रह गर्दछौं।

You're not Alone
HamiChhau - We Exist

तुलनात्मक दृष्टिकोण: किन नेपालको १०० दिने मोडेल बलियो छ

कतिपयले तर्क गर्न सक्छन् कि नेपालले संयुक्त राज्य अमेरिका, बेलायत वा क्यानाडाजस्ता पुराना लोकतन्त्रका मोडेल पछयाउनुपर्छ। तर ती प्रणाली ढिला, अभिजात केन्द्रित र समयसीमा विहीन छन्। नेपाललाई अहिले चाहिएको कुरा छिटो सुधार र सार्वजनिक वैधता हो। तलको तुलना यसलाई स्पष्ट देखाउँछ:

संयुक्त राज्य अमेरिका: संशोधनका लागि कांग्रेसमा दुई तिहाइ र राज्यहरूको तीन-चौथाइ सहमति चाहिन्छ। प्रक्रिया अत्यन्तै ढिलो र दुर्लभ हुन्छ।

बेलायत: लिखित संविधान छैन। सुधार संसद् र परम्परामा आधारित हुन्छ। परिवर्तन टुक्रा–टुक्रा र अभिजात नियन्त्रणमा हुन्छ।

क्यानाडा: संशोधनका लागि संसद् र प्रान्तहरूको सहमति चाहिन्छ, जसले प्रायः प्रगति रोक्छ।

नेपाल १०० दिने योजना: तोकिएको समयसीमा, प्रत्यक्ष प्रसारण, नागरिक सहभागिता, जनमत संग्रहको विकल्प र अन्तर्राष्ट्रिय अवलोकन।

सफलतापछि नेपाल: भविष्यको दृष्टि

यो सुधार प्याकेज अंगिकार गरेको एक वर्षपछि नेपालले देख्ने स्पष्ट सुधारहरू:

१. स्थिर सरकार गठन, जहाँ निरन्तर सौदाबाजी वा कृत्रिम विघटन हुँदैन।

२. पारदर्शी सार्वजनिक सहभागिता, जसले नागरिकलाई नेतृत्व कसरी चयन हुन्छ र जवाफदेही हुन्छ भन्ने देखाउँछ।

३. राजनीतिक प्रणाली, जहाँ भ्रष्ट नेताहरू loopholes प्रयोग गरेर पुनःसत्ता फर्कन सक्दैनन्।

४. लोकतान्त्रिक संस्थामा पुनःविश्वास, जहाँ युवाले आन्दोलनले परिणाम ल्याउँछ भन्ने अनुभव गर्छन्।

५. मजबुत अन्तर्राष्ट्रिय विश्वसनीयता, किनभने नेपालले सुधारलाई शान्तिपूर्ण, छिटो र पारदर्शी ढंगले सम्पन्न गरेको देखाउँछ।

आवश्यक विशेषज्ञ र कार्यान्वयन टोली

१. संवैधानिक तथा कानूनी विज्ञ: संशोधन लेखन, विधिक परामर्श र कानूनी प्रमाणिकरण कार्य।

२. न्यायिक निरीक्षण विशेषज्ञ: द्रुत संवैधानिक परीक्षण र अदालत समन्वयका लागि।

३. निर्वाचन सुधार विशेषज्ञ: उम्मेदवार योग्यता, पार्टी आन्तरिक लोकतन्त्र, र मतदान सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने।

४. प्रविधि तथा साइबर सुरक्षा विज्ञ: सार्वजनिक सुझाव प्रणाली, हस्ताक्षर प्रमाणीकरण, र प्रत्यक्ष प्रसारण पूर्वाधार विकास।

५. भ्रष्टाचारविरुद्ध तथा अडिट विशेषज्ञ: नेताहरूको वित्तीय परीक्षण, सम्पत्ति ट्र्याकिङ र खुलासा प्रबन्ध।

६. नागरिक समाज तथा युवा संयोजकहरू: स्थानीय स्तरमा जनचेतना, प्रशिक्षण र अभियान व्यवस्थापन।

७. अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध सल्लाहकारहरू: अन्तर्राष्ट्रिय साझेदारी, अवलोकन व्यवस्था र कूटनीतिक सुरक्षा।

अस्वीकरण (Disclaimer):

यो दस्तावेज़ संयुक्त राज्य अमेरिकामा आधारित Hamichhau - We Exist नामक गैर-नाफामूलक संस्थाद्वारा तयार गरिएको वकालत प्रस्ताव हो। यसमा प्रस्तुत विचारहरू नीति सिफारिस र प्रणालीगत सुधारका सुझावहरू मात्र हुन्, जसले नेपाल र नेपाली समुदायमा न्याय, पारदर्शिता र लोकतान्त्रिक जवाफदेहितालाई प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्य राख्छ। यसलाई कुनै व्यक्तिविरुद्ध कानुनी आरोपको रूपमा बुझ्नु हुँदैन। यो सामग्री सचेतना, शिक्षा र सुधार वकालतका लागि मात्र हो।

HamiChhau - We Exist